

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Juanita Bilbao Olabarriaga

*Arratzu,
Bizkaia
(1923-2014)*

Aurkibidea

Biografia

1923an jaio zen Arratzuko Elizaldeko Urtubi baserrian. Gurasoak mendatarrak zituen, soinu-jotzaileak. Bederatzi neba-arrebatatik zazpigarrena da bera. Arratzuko eskolara joan zen Gernikako bonbardaketa arte; gerra ostean ez zen eskolara bueltatu. Eskolak gaztelaniaz jaso zituen, baina dotrina euskaraz. Gerora, 19 urtera arte bera aritu zen herriko neska-mutilei dotrina irakasten. Gerra sasoian bi neba izan zituen frontean, eta eurretako batek auzotarren salaketa baten ondorioz hiru urte pasatu zituen preso Bilboko eskolapioetan. 29 urte gaz Belendiz auzoko "Jose Torre" gaz ezkondu ostean bertara joan zen bizitzera. Etxe hori taberna zenez, bertan aritu izan zen beharrean senarrak erretiroa hartu zuen arte.

Zintak

ART-003

- **Proiektua:** Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Goiria Mendiola, Nerea
- **Data:** 2010-04-16
- **Iraupena:** 63 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Goiria Mendiola, Nerea

Pasarteak

1. Eskola erdaraz, dotrina euskaraz

- **Erref:** ART-003/003
- **Iraupena:** 0:01:07. **Hasi:** 00:04:00. **Bukatu:** 00:05:07
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Dotrina

Laburpena:

Arratzuko eskolako maistrak erdaldunak ziren eta dena egin behar izan zuten

erdaraz, nahiz eta erdararik ikasi ez. Dotrina, ostera, euskaraz jaso zuten. Edade desberdinetako umeak batera egoten ziren.

2. Eskolako liburuak eta jolasak

- **Erref:** ART-003/005
- **Iraupena:** 0:01:59. **Hasi:** 00:06:00. **Bukatu:** 00:07:59
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikasgaiak eta ikasmateriala
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:

Eskolako liburuak: katoia, "Historia de España"... Katoia lehendabiziko liburua zen. Intxaurrekin, sokadantz... olgetan zuten. Mutilek ez zuten eurekaz batera jolasten, bestelako jolas batzuk zituzten. Lehen ez zegoen frontoirik eta eskola aurrean ibiltzen ziren pilotan mutilak.

3. Kartoizko panpinak eta intxaurre-jokoa

- **Erref:** ART-003/006
- **Iraupena:** 0:01:26. **Hasi:** 00:07:59. **Bukatu:** 00:09:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:

Ahizpa zaharragoak neskame bezala beharrean zebiltzanez, panpinak izan zituen umetan. Kartoizkoak ziren eta aldatzeko arropak zituzten. Intxaurre-jokoa zelan zen azaltzen du.

4. Kangrejotan erre kara

- **Erref:** ART-003/007
- **Iraupena:** 0:01:30. **Hasi:** 00:09:25. **Bukatu:** 00:10:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Bainuak, erreka eta uretako jolasak
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea

Laburpena:

Etxean ez zutenez urik erre kara joaten ziren. Arropa zabalekin kaskailuak eta kangrejoak (errekako karramarroak) harrapatzen zituzten. Gerora, gernuak botatzen hasi zirenean, desagertu egin ziren.

5. Arropak garbitu eta lisatu

- **Erref:** ART-003/008
- **Iraupena:** 0:01:58. **Hasi:** 00:10:55. **Bukatu:** 00:12:53
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea

Laburpena:

<p>Arropak garbitzeko Txinbo eta Ese xaboiak erabiltzen zituzten. Arropa zuriak beratzen jartzen zituzten. Emakumezkoen beharra zen hori. Arropa lisatzeko lisaburdina (plantxa) desberdinak zeuden.</p>

6. Jostunak; andrak prakakaz

- **Erref:** ART-003/009
- **Iraupena:** 0:02:30. **Hasi:** 00:12:53. **Bukatu:** 00:15:23
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskolaz aparteko ikasketak

Laburpena:

Josten ikasi zuen Juanitak; hala ere, baina jostunarengana joaten ziren arropak egiteko. Gernikako zein Bilboko jostunengana joaten zen; arropa dotoreak izaten zituzten. Herriko emakume batzuek Ameriketatik ekarritako prakak jantzi zituztenean, abadeak elizan esandakoak entzun behar izan zituzten. Juanitak mozerro bezala baino ez ditu jantzi prakak.

7. Arropak eta oinetakoak

- **Erref:** ART-003/010
- **Iraupena:** 0:02:00. **Hasi:** 00:15:23. **Bukatu:** 00:17:23
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Apaintzea

Laburpena:

Bernetako ileak mutilei kendutako makinarekin kentzen zituzten. Jai egunetako arropak eta astegunetako ez ziren berdinak. Aitak egindako abarkak ganaduarekin larruagaz egindakoak zirenez, labainak ziren.

8. Permanentea egiteko Gernikara

- **Erref:** ART-003/011
- **Iraupena:** 0:01:19. **Hasi:** 00:17:23. **Bukatu:** 00:18:42
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Orrazkerak

Laburpena:

Gernikako ile-apaindegira joaten zen permanentea egiten: Gomezanekora eta "Pipas"enera.

9. Gernikako txurro-denda

- **Erref:** ART-003/012
- **Iraupena:** 0:00:57. **Hasi:** 00:18:42. **Bukatu:** 00:19:39
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Industria motak » Gozogintza

Laburpena:

Gerra aurretik Gernikako txurro-dendan, txurroak txokolateagaz 3 pezeta balio zituen. Bonbardaketa ostean, txabola batean jarri zuten txurro-denda eta 5 pezetara igo zuten eta ez ziren hain sarri joaten.

10. Dotrina erakusten; mezara baraurik

- **Erref:** ART-003/015
- **Iraupena:** 0:01:14. **Hasi:** 00:20:55. **Bukatu:** 00:22:09
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizkizunak eta otoitzak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Dotrina

Laburpena:

19 urtera arte umeei dotrina erakusten aritu zen Arratzuko elizan. Mezara egunero joaten ziren, goizean goizetik. Komulgatzeko bezpera gauetik baraurik joan behar izaten zuten.

11. Doloretako Ama Birjinaren eguna, lehen jaunartzea egiteko eguna

- **Erref:** ART-003/016
- **Iraupena:** 0:01:07. **Hasi:** 00:22:09. **Bukatu:** 00:23:16
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Sakramentuak

Laburpena:

Jaunartzea zuriz jantzita egin zuen, baina ez du argazkirik. Ez zuten ezelako ospakizunik egin. Doloretako Ama Birjinaren egunean, Aste Santu aurreko barikuan egiten zuten herriko ume guztiek lehen jaunartzea. Gailetak eta ardo gozoa ematen zuten.

12. Sepultura

- **Erref:** ART-003/018
- **Iraupena:** 0:01:43. **Hasi:** 00:25:12. **Bukatu:** 00:26:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Eliza giroko ospakizunak

Laburpena:

Etxe bakoitzak bere sepultura zuen elizan. Sepultura zer zen eta zelakoa zen azaltzen du pasarte honetan.

13. Bizikleta eta kamioneta

- **Erref:** ART-003/019
- **Iraupena:** 0:02:29. **Hasi:** 00:26:55. **Bukatu:** 00:29:24
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Garraioak » Beste garraio batzuk
- Herria, azpiegitura » Garraioak » Bizikletak eta motorrak

Laburpena:

Bere aitak bizikleta hori bat erosi zuen. Berak eta beste batzuek erosi zuten eta Lekeitiorako buelta egin zuten. Mutilek lanera joateko erabiltzen zuten. Gerora kamioneta bat izan zuen aitak nahiz eta gidabaimenik ez izan. Okinak gurdia erabiltzen zuten. Taberna zuen etxera ezkondu zen Juanita eta gero bertan ere ogia saltzen zuten.

14. Lutoa

- **Erref:** ART-003/021
- **Iraupena:** 0:00:56. **Hasi:** 00:29:32. **Bukatu:** 00:30:28
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Hiletak

Laburpena:

Etxekoren bat hilez gero lutoa eta "medio lutoa" jantzi behar izaten zen. Hildakoari errespetua zor zitzaion. Jaietara edo erromeriara ere ezin zitekeen joan.

15. Gernikako bonbardaketa Arratzutik

- **Erref:** ART-003/023
- **Iraupena:** 0:01:59. **Hasi:** 00:30:47. **Bukatu:** 00:32:46
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerran hildakoak eta zauritutakoak
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

Gerra hasi zenean, 14 urte egitear zegoen. Gernikako bonbardaketako egunean, etxeak ez ziren joan inora. Karkaba batean ezkutatu ziren. Aireplanoak joan-etorrian zebiltzan, munizioa bukatu eta berriro betetzen joaten baitziren. Beraien auzoko pare bat Gernikan bertan hil ziren. Albo herrietan be bota zituzten bonbak: Arratzuko plazan bonba bat bota eta bertan zeuden ganaduak hil zituzten.

16. Gerraosteko mairuak

- **Erref:** ART-003/024
- **Iraupena:** 0:01:39. **Hasi:** 00:32:46. **Bukatu:** 00:34:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Polizia
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Gernikako bonbardaketa ostean mairuak zeuden herrian, praka zabalak erabiltzen zituztela nabarmentzen du. Dena egon zen apurtuta, eraikin gutxi batzuk baino ez zuten iraun tente. Mairuen beldur izaten ziren neskak gazteak, hainbat bortxatu baitzituzten.

17. Frontea Burgo mendian

- **Erref:** ART-003/027
- **Iraupena:** 0:01:39. **Hasi:** 00:35:13. **Bukatu:** 00:36:52
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

Burgo mendian frontea egon zen eta handik botatako tiroak herritar batzuk harrapatu zituen. Aireplanoak hirunan-hirunan azaltzen ziren. Beraiek harizti batean babesten ziren; beste batzuk, oster, kanposantuko panteoi batean.

18. Gerran ezin labea isiotu

- **Erref:** ART-003/029
- **Iraupena:** 0:03:47. **Hasi:** 00:37:36. **Bukatu:** 00:41:23
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Errota
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Gerra garaian ogi gutxi izan zuten errota zarratu baitzituzten. Etxeko labatik kea ikusiz gero etxera etor zitezkeen guardia zibilak eta txapan egiten zuten. Hala ere, ez zuten goserik pasa. Herrian zeuden errota aipatzen ditu. Errotariak eroandako jeneroaren menda hartzen zuen beretzat, ehuneko hamarra.

19. Neba kartzelan

- **Erref:** ART-003/032
- **Iraupena:** 0:02:11. **Hasi:** 00:45:55. **Bukatu:** 00:48:06
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Neba bat hiru urtean egon zen Bilboko eskolapioen eta Logroñoeko kartzelan. Baten batek salatuta atxilotu zuten. Bere senarra sei urtetik gora egon zen soldadu.

20. Auzokoak ate atzean entzuten

- **Erref:** ART-003/034
- **Iraupena:** 0:00:31. **Hasi:** 00:49:15. **Bukatu:** 00:49:46
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Jarrera politikoak » Liskarrak politikan

Laburpena:

Gerran auzokoekin ere kontuz ibili behar izaten zen. Sarritan etxean ere baxu-baxu egin behar izaten zuten berba atean atzean jendea egoten baitzen entzuten. Auzoan astrapala (zalaparta) itzela egoten ei zen.

21. Gurasoak soinu-jotzaileak ziren

- **Erref:** ART-003/037
- **Iraupena:** 0:02:05. **Hasi:** 00:53:00. **Bukatu:** 00:55:05
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak

Laburpena:

Arratzun bertako bat egoten zen soinua jotzen, Jose Taberna. Bere gurasoak ere soinu-jotzaileak ziren: aitzak soinua eta amak panderoa jotzen zuten. Mendatako Zarrabenta auzoko erromerian jotzen zuten domekero. Mutilek dantzan egin ahal izateko ordaindu egin behar izaten zuten.

22. Gizona Oizen ezagutu zuen

- **Erref:** ART-003/038
- **Iraupena:** 0:01:07. **Hasi:** 00:55:05. **Bukatu:** 00:56:12
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ligatzea
- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak

Laburpena:

Mutilek neskei dantzan egiteko eskatzen zien erromerian. Berak bere senarra Oiz mendiko San Kristobal batzuetan ezagutu zuen. Bederatzi urteren ostean ezkondu ziren, tartean soldadutzan egon zen-eta.

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com